

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr 64
ŚWIĘTOKRZYSKIE

1. Obiekt 9

ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY

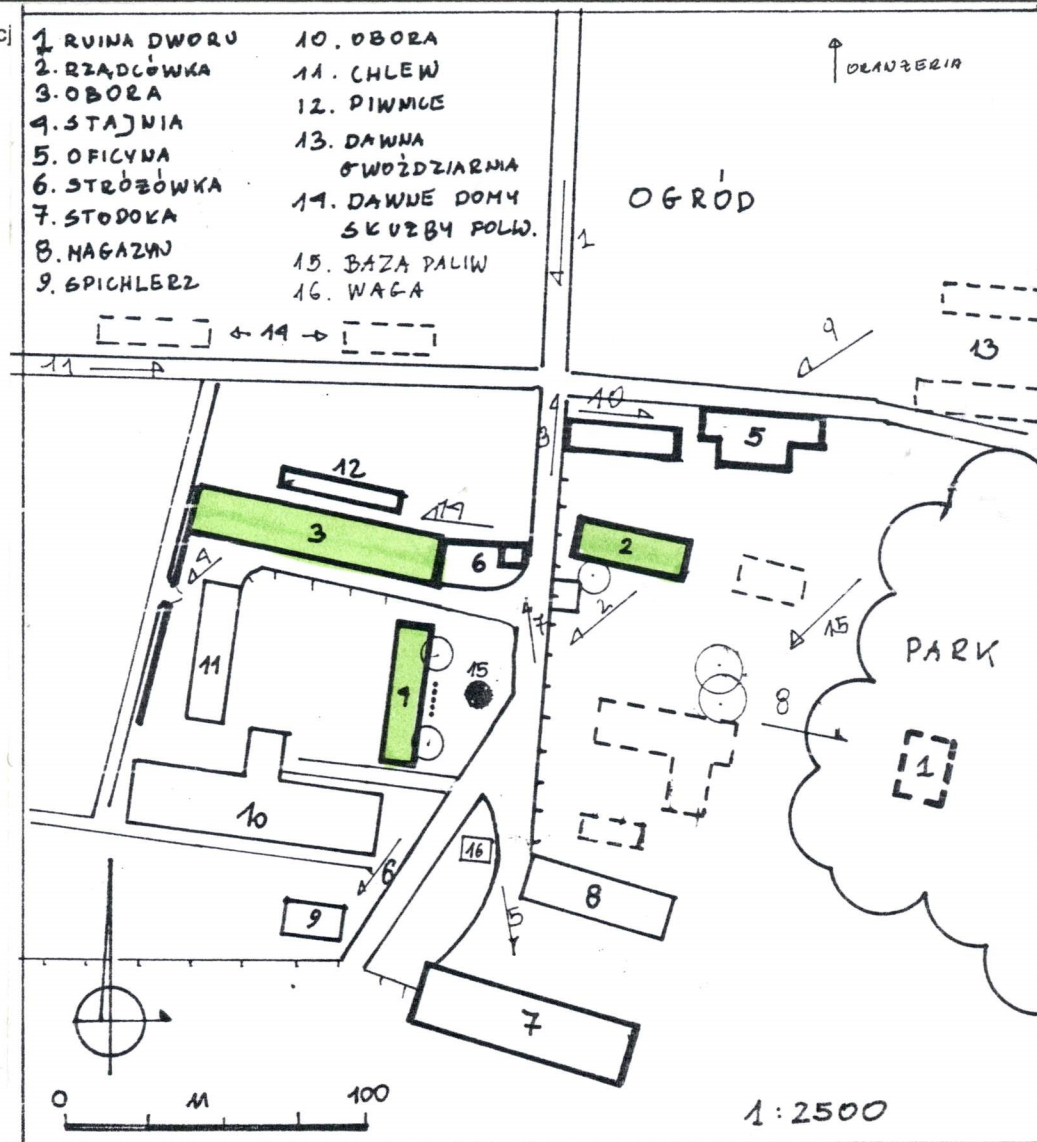
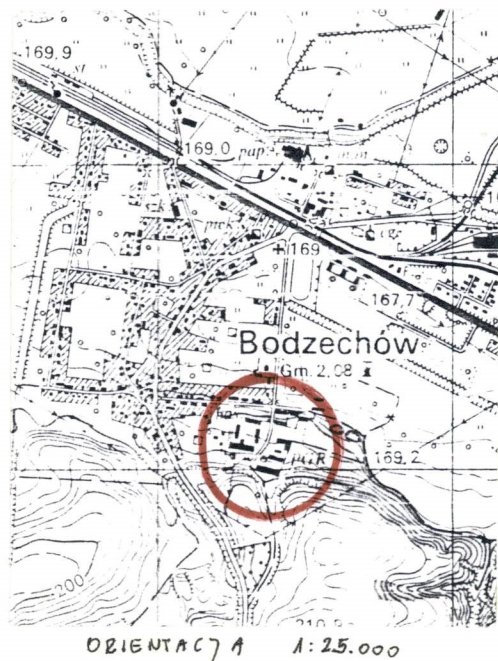
2. Czas powstania
1. poł. XIX
- ok. 1970

3. Miejscowość

B O D Z E C H Ó W

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

- | | |
|----------------|----------------|
| 1. RUINA DWORU | 10. OBORA |
| 2. RZĄDCÓWKA | 11. CHLEW |
| 3. OBORA | 12. PIWNICE |
| 4. STAJNIA | 13. DAWNA |
| 5. OFICyna | ŚWOŁDZIARNA |
| 6. STROBÓWKA | 14. DAWNE DOMY |
| 7. STODOKA | SKURZY POLW. |
| 8. MAGAZYN | 15. BAZA PALIW |
| 9. GPICHLERZ | 16. WAGA |



4. Adres 27-513 BODZECZÓW
ul. Szosik

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna
Bodzechów

województwo

gmina kieleckie
pow. OSTROWIEC

6. Poprzednie nazwy miejscowości
Kwasów

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975 Opatów

województwo

powiat kieleckie

8. Właściciel i jego adres
Agencja Własności Rolnej
Skarbu Państwa
oddział w Warszawie

9. Użytkownik

10. Rejestr zabytków

Nr 459 data 15.04.67

SYTUACJA: Bodzechów jest dużą osadą wyrosłą nad rzeką Kamienną i przeciętą ruchliwą szosą z Ostrowca Świętokrzyskiego do Ćmielowa i dalej na wschód oraz linią kolejową. Pn część osady, oddalona od Ostrowca o 8 km, ma charakter przemysłowy i skupia się wokół d. zakładów metalowych ob. papierni. Część pd związana z dworem i folwarkiem ma charakter wiejski, zagrodowy. Rozległy zespół dworsko-folwarczny zajmuje pd-wschodnią część osady, z którą połączony jest reprezentacyjnym dojazdem ul. Szosik i prostopadłą do niej osiedlową drogą ul. 6 Sierpnia. Od pn rozległa równia ogrodów, od zachodu zabudowa zagrodowa, od wschodu park i las, od pd piaszczyste wzgórze z wyrobiskiem żwirowni urządzonej za płotem gospodarstwa po 1945 r.

KOMPOZYCJA: Założenie wieloboczne czterodzielne, oparte o ściśle osiową kompozycję klasycystyczną.

Od zachodu i częściowo pn otoczone starym murem z bramą zachodnią /fot.4/, nadto od pd i zachodu siatką.

Składa się z czterech motywowanych funkcjonalnie i kompozycyjnie części w poszczególnych kwadrach skrzyżowania prostopadłych dróg: głównej drogi dojazdowej pn-pd ob. ul. Szosik i drogi wschód-zachód ob. ul. 6 Sierpnia łączącej pd część osady i osiedle folwarczne z lasem i wzgórzem Lisice:

1. Od pd-wschodu *część dworsko-parkowa* z ruiną dworu /fot.8/ i rozległym podjazdem ujętym obecnie budynkiem rządcówki /2/ i dalej ku pn oficyna /5/ /fot.9/, zaś od pd magazynem /8/ i starą stodołą /7/. /fot.5/. Krajobrazowa kompozycja sporego parku dobrze nadal czytelna w jego części wschodniej - za dworem.

2. Od pd-zachodu *czworoboczny dziedziniec gospodarczy* otoczony od zach. murem i rozbudowany od pd o spichlerz /fot.6/ i szereg drobnych współczesnych budynków. Brama zachodnia, obecnie zasłonięta otwiera się na wschodnią drogę dojazdową, poza którą współcześnie urządzono zespół silosów kiszonkowych. Pierwotnie kompozycja dziedzińca folwarcznego ujętego budynkami ściśle geometryczna i powiązana z osią dworu.

3. Od pn-wschodu *rozległy ogród* ograniczony od pn szosą a od wschodu przechodzący w pola. Od parku oddzielony drogą do Lisic, przy której dawniej zabudowania gwoździarni. Dominantą tej części jest komin d. oranżerii.

c.d. wkładka 1

Zespół dworsko-folwarczny w Bodzechowie jest obiektem słabo udokumentowanym. Obok nielicznych wzmianek drukowanych, udało się odnaleźć jedynie drobne przyczynkarskie wzmianki w inwentarzach zespołów archiwalnych WAP Kielce, stąd historia założenia zarysowana została nader ogólnie i głównie w oparciu i analizę zachowanego materiału. Trudności pogłębia brak małoskalowych źródeł kartograficznych.

Dobra w Bodzechowie w XVIII wieku znajdowały się w rękach rodziny Małachowskich dzierżącej liczne majątki na pn rubieżach Małopolski. Po śmierci kanclerza Jana Małachowskiego dobra Bodzechowskie przeszły na Gustawa Jerzego, który osiedlił się w dworze, którego ruina zachowała się o dzisiaj. Do 1821 roku w czerwono malowanym dworze "dziwacznej struktury" mieszkał znany z ekstrawagancji [redacted] po czym majątek przeszedł nieznana drogą w ręce [redacted] którzy gospodarowali w nim do 1945 r. Okazałe gospodarstwo, obejmujące nadto folwarki Stary Denków i Sowia Góra, rozsiadło się na 9285 morgach, z czego 7393 zalesionych. Tradycyjnie "gospodarstwo wzorowe" przynosiło swoim właścicielom znaczne zyski. Talenty gospodarskie [redacted] których zna-

c.d.wkładka nr 1

<p>14. Kubatura w kartach szczegółowych</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa całość - 15 ha park - 3 ha część gosp. - 4 ha</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne hodowla bydła i owiec owiec, uprawa zbóż</p>	<p>17. Użytkowanie obecne hodowla bydła częściowo opuszczony</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Ok. 1950 r. wzniesiono spichlerz i podjęto wydobycie piasku ze wzgórza w pd granicy zespołu. W połowie lat 70. wzniesiono szereg budynków inwentarskich i gospodarczych oraz rozebrano część starych zabudowań w rejonie wagi i stacji paliw.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Założenie mocno przekształcone, o czytelnych ogólnych granicach i zachowanych podstawowych elementach składowych. Dwór zniszczony, park zaniedbany. Zabudowania inwentarskie i gospodarcze zachowane w stanie dość dobrym, obecnie częściowo opuszczone. Ogród w większej części opuszczony. Osiedle przyfolwarczne całkowicie przekształcone, stare budynki rozebrane.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Bieżący remont budynków gospodarczych, remont generalny rządcówki, Wprowadzenie funkcji do obory, rządcówki i oficyny /5/. Porządkowanie parku.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

22. Biblioteka

Słownik Geogr. Królestwa Polskiego, Warszawa 1880
t.1 s. 273
Katalog Zabytków sztuki w Polsce, t.III, z.7, s.3-4

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

25. Opracował

tekst.....

Krzysztof Myśliński X 1994

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki

Krzysztof Myśliński X 1994

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr.

Krzysztof Myśliński X 1994

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów

Muzeum Rolnictwa w Szreniawie

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

3 WKKADEK

1. Miejscowość BODZIECHÓW	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) OPIS - CIĄG DALSZY
------------------------------	---	--

c.d.wkładka 1

czenie w dużej mierze oparte było o zyski czerpane z umiejętnie rozwijanego przemysłu metalurgicznego, objawiły się w Bodzechowie rozbudową zakładów metalowych nad Kamienną, zamienionych później w papiernię, zaś przy samym folwarku wystawieniem gwoździarni. Stary dwór w reprezentacyjnym parku wzbogacono po 1830 roku o zwarty zespół zabudowań folwarcznych zakomponowanych jako pendant do rezydencji. Do dzisiaj czytelna jest główna oś kompozycyjna przeciwstawiająca sobie pozostałości dworu i reprezentacyjną wschodnią elewację stajni zamykającej czworobok dziedzińca gospodarczego. Wykorzystane w stajni i oborze żeliwne ramy okienne są zapewne wyrobem odlewni Małachowskich w rejonie rzeki Kamiennej.

Bez potwierdzenia archiwalnego bardzo trudno jest powiedzieć, jak kształtowała się zabudowa folwarku w poł. XIX.stulecia. Poza wymienionymi dwoma budynkami stajni i obory, ówczesną metryką posiadają też fragmenty muru ogrodzeniowego i brama od zachodu mur pn i być może dość tajemniczy co do pierwotnego przeznaczenia budynek oficyny /5/ oraz stróżówki. Co do lokalizacji pozostałych budynków gospodarczych brak jakichkolwiek wskazówek. Tradycyjnym miejscem osiedla ratajskiego jest ul. 6 Sierpnia, w której odległej zachodniej części zachowały się niewielkie budynki mogące wiązać się z zespołem folwarcznym - nr 2 i 5. W bezpośrednim sąsiedztwie dworu stoją do dzisiaj zaniedbane budynki ratajskie wzniesione już w wieku XX i to prawdopodobnie po 1945 r.

Ten zwarty i klasycystycznie klarowny układ zespołu był z biegiem czasu zacierany szeregiem nowych budynków. Późno XIX.wieczne są więc stodoła /7/, zespół piwnic /12/, także rozebrane budynki gospodarcze pomiędzy dworem a stajnią. Z przełomu wieków pochodzi najpewniej drewniana oficyna, czy raczej budynek biurowy /5/. Obecny kształt zespołu jest wynikiem inwestycji powojennych, kiedy majątek zamieniono w Państwowe Gospodarstwo Rolne. Wzniesiono wówczas: w latach 50. spichlerz /9/, w latach 70. oborę /10/ i chlew /11/, zamykając czworobok dziedzińca gospodarczego, ale przy tym zasłaniając oś wjazdową w murze zachodnim, budynek magazynowy /8/. Z okresu powojennego pochodzą też budynki mieszkalne przy ul. 6 Sierpnia nr 11, 13 i 19. Rozebrano natomiast wspomnane lokalności w rejonie podjazdu dworu, zabudowania gwoździarni /13/ i dawne budynki mieszkalne przy ul.6 Sierpnia i ul.Szosik. Przekształcono rejon d. ogrodu na pn od dworu. W takim mocno zakłóconym kształcie przetrwała do dzisiaj ta nader interesująca kompozycja dworska ukształtowana w okresie dojrzałego klasycyzmu. Okazały park z niewielkimi stawami, kopcem widokowym zwanym przez miejscowych "psim cmentarzem", figurą Demeter, rozłupywaną przez miejscowych dla uzyskania "materiału na osetki" i resztkami pięknego drzewostanu, równoważony był kompozycyjnie przez zespół gospodarczy oddzielony klarownie osią drogi, przy pn wylocie której w okresie międzywojennym umieszczono niewielki drewniany kościół przeniesiony z Wsoli.

Dzisiaj zespół użytkowany jest w niewielkim stopniu. W latach 70. niszczał opuszczony dwór, odremontowana oficyna /5/ stoi zdewastowana, rządcówka /2/ częściowo rozebrana czyli się ku upadkowi. Duże i dobrze zachowane budynki gospodarcze stoją właściwie puste. Całość mocno zaniedbana.

Wkładkę założył: Krzysztof Myśliński X 1994
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:

c.d.p.13:

4. Od pn-zachodu wzdłuż ul.6 Sierpnia oraz ul. Szosik ślady starego osiedla folwarcznego, dzisiaj rozparcelowanego i pozbawionego starych zabudowań. Ta część o charakterze zagrodowym. *Układ komunikacyjny* oparty jest o skrzyżowanie dwóch prostokątnych dróg. W obrębie folwarku brak wyraźnie wykształceniowych dróg poza współcześnie utwardzonym rozjazdem przy stacji paliw i wadze - przed stajnią. Lokalna komunikacja ma charakter wtórny, choć być może pokrywa się z tradycyjnym układem drożnym.

Powiązania widokowe w obrębie zespołu:

- wewnątrz dziedzina folwarcznego powiązania widokowe zachowane dobrze
- pomiędzy folwarkiem i dworem dobrze zachowana oś widokowa związana ze stajnią
- od strony osady dominujący widok wzdłuż dojazdu ul. Szosik /fot.1/
- od strony folwarku ogród podkreślony dominantą komina oranżerii

FOLWARK:

Pośród licznych zabudowań folwarku zachowała się niewielka grupa starych budynków. Wystawione z łomu wapiennego i cegły na zaprawie wapiennej, obustronnie tynkowane. Więźby dachowe drewniane, płatwiowo-kleszczowe, pokrycia dachowe współczesne, eternitowe. Rządówka drewniana, konstrukcji wieńcowej, szalowana. Stodoła /7/ pierwotnie filarowa, obecnie o przeszłach murowanych. Stropy drewniane belkowe, w rządówce kryte, w oborze podparte słupami, w stajni nowe stropy żelbetonowe na filarach. Okna w oborze żeliwne, w stajni górą żeliwne, dołem drewniane ościeżnicowe i krosnowe, w rządówce ościeżnicowe dwuskrzydłowe, w oficynie zblokowane. Instalacje wodociągowa i elektryczna oraz odgromowa. Posadzki glinobite i betonowe, podłogi drewniane.

Współczesne budynki murowane z cegły, pustaków i konstrukcji betonowej szkieletowej.

Nawierzchnia dróg wewnętrznych z trylinki i gruntowa, drogi dojazdowe szutrowe i asfaltowe, w części parkowej drogi gruntowe.

Fot. 1



WKLADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTEKOW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA
BODZECHOW ZESPOL FOLWARCZNY

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA - spis

SPIS ZDJEC:

1. Glowna droga dojazdowa
2. Widok ogolny na zespól od dworu
3. Widok wnętrza od bramy pn
4. Stara brama w murze zachodnim
5. Stara stodoła /7/
6. Spichlerz /9/
7. Stróżówka ob. hydrofornia /6/
8. Ruina dworu /1/
9. Oficyna /5/
10. Zabudowania w pn granicy zespołu
11. Widok ogólny na obszar dawnego osiedla przyfolwarcznego
- 12 i 13. Wielorodzinne budynki mieszkalne z okresu powojennego
14. Zespół piwnic za oborą /12/
15. Fragment parku przydworskiego



2.



3.



4.

Krzysztof Myśliński X 1995
neg. Muzeum Rolnictwa w Szreniawie



5.



6.



7.



8.

WKLADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKOW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

BODZECHOW

ZESPÓŁ FOLWARCZNY

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA



9.



10.



11.



12.

Krzysztof Myśliński X 1995
neg. Muzeum Rolnictwa w Szreniawie



13.

14.



15.

